

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

<V edinosti je moč.>

„EDINOST“ izhaja vsako sredo; cena za vse leto je 4 gld. 40 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr., za četrt leta 1 gld. 20 kr. — Za oglasila, kakor tudi za poslanice se plačuje za navadno četiristopno vrsto: 12 kr. če se tiska 1 krat, 10, če se tiska 2 krat, 8 če se tiska 3 krat. Za večje črke po prostoru. Pri večkratnem tiskanju je cena v primeri manjša.

Naročnina in vse drugo naj se pošilja upravnistvu (Via delle poste, Casa Hirschel, N. 10 A. I. piano) — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr. v raznih trafikah po mestu.

NAZNANILO IN VABILO.

„EDINOST“ kakor tednik, prebila je srečno proleto svojega obstanka. Začetek je bil težak, a počasi se je ojačila ter je okrepela, da stoji sedaj trdno in varno.

Po novem letu bo izhajal ta list po sklepu slav. odbora našega političnega društva v isti obliki in po isti ceni, kakor dozdaj. Prizadevali si bomo, po notranjem obsegu ga čedalje bolj spopolniti, ter z jedrovitim in raznovrstnim blagom oskrbeti tako, da bo ustrežal kmetu, trgovcu, obrtniku in vsem drugim stanovom našega naroda.

Z mirno in dostojno besedo se bodo v njem razpravljale domače in državne zadeve, ter naglašale narodne in državne koristi.

Jadransko morje s Trstom je Slovincem posebe, pa tudi vsemu Slovanstvu neizmerno važno; nad njim visita našega zārada sreča in gorje. Vsi svoji domovini verni sinovi ga morajo tedaj skrbno čuvati in krepko braniti. Večja, od kdaj poprej, preti nam tukaj dandanes nevarnost. Vsako slovansko srce ob Adriji mora postati trdnjava, braneča se ptujemu uplivu, ki se siloma zaganja na našo zemljo, ter hoče poplaviti naših očetov čestite grobe, in potopiti naše potomce. „Živenje ali smrt“ to je naša osoda, — izvolje nosimo na lastnej dlani!

Trst z svojo svetovno trgovino pa je tudi podoben zlatemu rudniku; dozdaj so kopali in zaklade v njem vzdigali po večjem Iahi, Nemci, Židovi in Grki, — mi Slovani pa smo jim bili dinarji in hlapeci! —

Tudi mi hočemo stopiti v vrsto med nje, in z njimi tekmovali. Po našej pridnosti, omiki, poštenosti in složnosti moramo postati gospodarji v domačej hiši — in na domačej zemlji!

V ta dvojni namen — to čuti in umeje vsak — nam je neobhodno potrebno slovenskega glasila na morskih bregovih, kakor zagovornika in brambovca naših duševnih in gmotnih interesov.

Oziroma na te razmere in resnice se obračamo do Vas, rojaki ob Adriji — a tudi do Vas, bratje ob Soči, Savi in Dravi, ter prosimo obilne podpore. Rodoljubi, priporočajte in širite „Edinost“ mej ljudstvom, s tem zljajšate tudi nam trudapolno delo, katerega smo se lotili zgolj iz ljubezni do milega našega naroda. — da bi mu po časi prisijala zarja lepše prihodnosti. — Če tudi je naše delo le kaplja, pomislimo, da več kapelj goni mlinski kamen!

Prosimo, naj se nam obilni dopisovatelji oglašé. Naznanilo vsakega znamenitega prigodka, bodisi vesel ali žalosten, nam bo drago. Gospodom, ki bodo večkrat dopisovali, pošiljali bomo list brez plačila, ako se zanj oglašé! Slavne c. k. gosposke, županstva, okrajni in krajni solski sveti, pa tudi zasebniki naj nam blagovolé pošiljati razna naznanila za inserate. Razveseljevali nas bodo mičeni „podlistki“ — podučljivi in zabavni. Nekoliko časa se se bodo nadaljevale „Popotne črtice“, živo slikaje življenje, kreposti in slabosti slovenskega in hrvatskega ljudstva, tudi v — novej Avstriji, v Bosni!

Neke pomote, ki so letos nastale v upravnistvu, poravnane so — in v prihodnje bo vse v redu. Le na to opozarjamo naše č. g. naročnike, da se mora v novem letu naročnina, kakor pri vseh časnikih, vsaj četrt leta naprej plačevati. Kdor pa ne bi imel v hipu denarja, mora se po pismu ali listnici zavezati, da časnik v teku leta plati. Iztirjavali ne bomo več naročnine. Č. g. naročniki naj svoja in krajna imena razločno in natančno zapisujejo, tudi zadnjo pošto pristavljajo. „Edinost“ stoji za 1 četrt leta 1 gl. 20 kr.; za polovico 2 gl. 30 kr.; in za vse leto 4 gl. 40 kr.

Opomba. Dopisi urednistvu naj se pošiljajo: „Via delle poste 10, I. piano.“ Naročnina, reklamacije in inserati gredo upravnistvu, — do novega leta tja, kamor sedaj, potem pa v „Via Zonta 5, I. piano.“

Uredništvo in upravnistvo.

Podlistek.

Narodne šege in navade.

(Spisuje And. Vertovec učitelj.)

(Dolge.)

Solnce zahaja in žareče nebo oznanja lep dan. Tiha noč nastopi, a vendar ne miruje še vse. Fant je šel vasovat in vabit ljubico na ples. Splazi se tihoma skoz vrt k hiši. Pristavi lestvico ob zid in izvabi deklico k okencu. Kolikokrat se uže ni močil, mraza trepetal, kolikokrat ne čez zid — stopnice z lestvicami vred prevrgel! In ona? — Ali ni tudi iz gorke posteljice vstajaje mraza in drugih neprijetnosti čutila? Gotovo! A v sladkih pogovorih vsega pozabita, srečna sta. — Pozno v noč se poslovli od nje, pritrđi mu priti ter poda mu

.... Pašele radeč;

v vračilo dobi

.... Poljubek goreč.

in otide.

Sredi vasi je družba pastirjev, ki uže nevoljno čaka polnoči, katera začenja prav za

prav njih veseli čas. — Kladivo ndari in uže se sliši strelanje in vrskanje, da je kaj. Zdaj pa le se živino na pašnike! Tu je še — le njih pravo zabavljise. Edni kurijo velik, kresu podoban ogenj, drugi nabijajo možnarje, tretji jih nastavljajo, četrti prižigajo, peti zopet prepevajo, skakaje rajajo — vse je židane volje.

Dva poredneza se še celo spravita na sose dovo sadje, grozdje klasje itd. Prineseta bogatega plena — kje? v nedrži tudi svojim sodrugom. Saj so tudi zaslužili — na straži so bili. Ko v božjem strahu polnočnoico pospravijo, nadaljujejo v strelanji, petji itd.

Hrenov Matiče gre in ustrelji pod oknom sosedove sitne babure, katera ga večkrat krega, da je na ogradi otavo popasel. Ako so ženičo zdramili in prav dobro vježili, še se jej celo posmehujejo. Prčetov Dreječ, najbolj navihani, napravi iz buče mrtvaško glavo, v katero vtakne konec vošene sveče, ki jo je materi izmaknol in postavi tako zgotovljeno strašilo na lipo sredi vasi.

Sosedov hlapec Luka, ki odhaja okolo 11. od županove dekile Marijane, zagleda strašno pošast na lipi in jej! — Lasje se mu ježijo, sapa mu zaostaja — mrtvaški pot ga obliva. Bolj mrtev nego živ pride v svojo spalnico —

Trst i državni njegovi poslanci.

Trst pošilja v državni zbor 4 poslance, a razen enega delajo vsi drugi Trstu le škodo ter se ne ujemajo z političnim mišljenjem večine tržaškega prebivalstva.

Da tudi mnogo iz družih avstrijskih dežel v državni zbor izvoljenih poslancev ne zastopa večine ljudstva, to je res, a tu so vzroki drugi, namreč nepravilni volilni red i strahovanje volilcev pri volitvah po c. kr. gosposkah; v Trstu pa temu ni tako, da to dokažemo, treba nam nekoliko dalje seči i razmere pojasniti.

V Trstu se vrše volitve v državni zbor na podlogi tistega imenika, po katerem se voli mestni zastop i deželni zbor. Vsi volilci v mestni zastop i deželni zbor v mestu so razdeljeni v 4 razrede, katerih vsak voli 12 poslancev, okolica pa ima 6 razredov, katerih vsak voli enega poslanca, tako da ima mestni zastop 54 poslancev, ki so — čudna prikazen — tudi deželni poslanci.

Prvi mestni razred voli enega državnega poslanca. Ta skupina ima okoli 220 volilcev in uvrščeni so vanjo taki meščani, ki plačujejo 300 gld. in več neposrednjega davka, ki plačena denarna aristokracija. Kakor povsod, tako i še bolj je tudi v Trstu denarna aristokracija konservativna in vladi privržena, ker to zahtevajo nje interesi i hrepenenje po časti in odklivanji. V tej skupini je največ velikih trgovcev, katerim je najbolj na tem ležeče, da se ohrani vse staro, kar je trgovini koristno i da se po mirnem potu zboljšujejo sredstva, ki lajšajo občila in odpirajo trgovini nova pota, ker vse to jim premoženje množi; v tej skupini tedaj ni irredentovcev in ona tudi ne more biti privržena liberalcem, uže zaradi tega ne, ker obče znano slabo državno i narodno gospodarstvo liberalne stranke trgovini veliko škodo dela.

In vendar v tem razredu izvoljeni državni poslanci, g. dr. Wittman glasuje z levčarji; on tedaj ne dela v prid svojih volilcev i se tedaj ne more ujemati s političnimi načeli tistih, ki so ga poslali v državni zbor.

Drugi i tretji mestni razred volita enega državnega poslanca. Prvo omenjeni razred ima okoli 330 volilcev in uvrščeni so vanj oni, ki plačujejo od 100 do 300 gld. neposrednjega davka; v tretji razred pa spada blizu 2000 volilcev in vpisan so vanj oni, ki plačujejo 25 do 100 gld. neposrednjega davka, potem tako imenovana inteligenca: uradniki, duhovniki, profesorji itd. V teh dveh razredih, ki volita, kakor je bilo uže zgoraj rečeno, enega državnega poslanca, razmere so uže dosti drugačne i zelo različne. Nahajamo v tej skupini 100—200 irredentovcev, ki pri volitvah v državni zbor oddajajo bele listke, kar bi pričalo, da ne pripoznavajo avstrijske vlade v Trstu, i da bi rajši volili v Rim.

Tako imenovana inteligenca je različnega mišljenja i prepričanja; mej uradniki je bilo pri

zadnej volitvi še okoli dve tretjini liberalnej stranke udanih, a zdaj liberalci vedno bolj kopné, če tudi so jim razmere še zelo ugodne; duhovščina je do malega privržena federalističnim načelom in enako tudi drugi volilci. Da pri volitvi ni zmagal kandidat federalistične stranke, dr. Milanič, ampak s prav malo glasovi najtrdovratni centralist, dr. Rabl, to so zakrivilo — z nevoljo moramo to poudariti — slovenski naši narodnjaki! Nečemo o tem dalje govoriti, ker vemo, da izbrisejo pri prihodnjih volitvah to temno pego i smo tudi prepričani, da dr. Rabl v tej skupini nikoli več ne bo izvoljen v državni zbor. Dr. Rabl sam, ki je zadnjič v budgetnej debati glasoval zoper vlado, dobro to čuti, in vo tudi, da dela zoper interese tržaškega prebivalstva, i to celo v dobi, v kateri se bavi na Dunaji in v Peštu tržaška deputacija: Bazzoni, Dimmer, Reinelt in Teuschl, da sprosi od vlade in cesarja, naj se Trstu ohranijo stare pravice! Dr. Rabl ni hotel finančnemu ministru privoliti, da bi smel pobirati davke v prvih treh mesecih leta 1881, on je se svojim glasovanjem državi odpovedal obstanek iz mrzenja do vlade, pa hoče, da bi vlada i cesar ohranila Trstu stare privilegije! Tako dejanje pač samo sebe sodi: Tržačani tacemu poslancu, ki njihovo koristi z nogami teptá, ne bodo hvaležni. Kako dobro mu je to znano, vidi se iz njegovega, 13. t. m. v „Triester Zeitung“ priobčenega zanimivega dopisa, ki se tako le glasi:

„Govorimo o ozbiljnih stvareh! Stanje tržaških poslancev je danas zares zelo težavno. Jaz ne govorim o Nabrgoju, kateremu je pod varnimi peruti grofa Hohenwarta dobro, kakor ribi v vodi — ampak o družih tleh, katerim prepričanje, katerim minulost ne dopušča prestopa v federalistični tabor. V naravnem razvijanju krize pa se ustavoverna stranka vedno bolj oddaljuje od državne stranke ter se spreminja v *neusko-avstrijsko* (boljše prusko. Ured) stranko, v kateri se tržaški poslanci, kakor tuk, nikakor ne čuti doma. (To je prav resnično. Ured.)

K vsemu temu pa prihaja še to, da ima Trst danes zahtevanja, od katerih izpolnitve sta odvisna blagost i gorje tega mesta, zelo nujna zahtevanja na vlado i državni zastop.

Ako bi se tedaj ustavoverske stranke vzviledo, oklenoti se osodopolnega sredstva, odreči davke in vojake (kar se ve da — ker je v manjšini — bila bi neuspešna demonstracija!) ali morejo in smejo ustavoverski tržaški poslanci ž njo hoditi v trenotji, v katerem se obrača tržaška deputacija na cesarja, na vlado, na parlament za varstvo i pomoč v pretečej pogubi?

Če je bil kedaj svojemu prepričanju verni tržaški poslanec v osodopolnem boju z dolžnosti, tedaj se zapleta zdaj v tak boj!

Tako g. dr. Rabl. Če se pa po njegovih besedah v naravnem razvijanju krize ustavoverna stranka vedno bolj oddaljuje od državne stranke, kako je potem to, da on i njegova tovariša še vedno

dar so se mu zmužneli. Ugibajo in se slednjic dogovore, kaj vsega napravijo v vas prišedši. V sredo vasi postavijo svoje topove in jih spuste. Mirno in ponosno otide vsak na svoj dom, misleč, kedo smo mi! —

Lepi, jasni dan je našel uže vse na nogah. Dim na ostrejši naznanja, da uže kuha naše rudečelično dekle zajuterk — kavo. Kako ji pristaja ognjišče! Danes dobi vsak, še celo zadnji v družini — pastir, tako priljubljene pijače.

Gospodinja se bo danes z belim predpasnikom okoli lonc in kozic sukala. Ona gre h prvej maši, da ima potem več časa za kuhanje. Zvon izvabi njo in staro sosedinjo v božjo hišo, kjer z veliko pobožnostjo in gorečnostjo velik roženkrancev prebira. Mej molitvijo spomni se svoje hčerke in koj zmoli par očenašev, da bi jo Bog obvaroval pred skušnjavo — plesom. Nek strah jo preleti, ko pomisli, da je zadnjo nedeljo gospod fajmošter kot pameten, da najpametniši mož v srenji, na prižnici pridigoval, da na plesišču sam peklenšek raja in skače. Gotovo mora biti res, saj taki ljudje vse vedo, še celo točo ustavi.

(Dolge prik.)